

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรของไทยเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากเมื่อค่าเงินบาทตกต่ำระหว่างปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยสามารถรอกฟื้นวิกฤติดังกล่าวมาได้เพราะมีการเกษตรเป็นฐานในกาประกอบอาชีพที่สำคัญนั่นเอง และเมื่อพิจารณาการส่งออกและนำเข้าในปี 2543-2548 ก็พบว่า การส่งออกสินค้าเกษตรทำให้ประเทศไทยได้ดุลการค้าปีละ 4-5 แสนล้านบาท อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเกษตรของประเทศไทยมีความสำคัญต่อความมั่นคงยั่งยืนและภาพรวมเศรษฐกิจรวมของประเทศ แต่ เกษตรกรเองก็เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย คุณภาพชีวิตไม่เท่าเทียมคนกลุ่มอื่น ทั้งนี้มีสาเหตุจากหลายประการ อาทิเช่น ข้อจำกัดในด้านพื้นที่ที่ครอบครอง ความเสี่ยงด้านผลผลิตจากปัจจัยทางธรรมชาติ และความเสี่ยงทางด้านราคาและระบบตลาดทำให้โอกาสที่เกษตรกรจะกำหนดราคาผลผลิตได้เองค่อนข้างน้อย

ระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรบางอย่างในปัจจุบันไม่มีการใช้น้ำหนักมาเป็นเครื่องมือวัดในการกำหนดราคาซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การซื้อขายและการจำหน่ายผลผลิตไม่เป็นมาตรฐาน ที่เห็นได้ชัดเจนคือ สภาพการซื้อขายในตลาดนัดโคกระบือ การจำหน่ายเป็นการประเมินรายตัวแล้วแต่ผู้ซื้อและผู้ขายที่จะตกลงกัน ดังนั้นผู้ที่มิประสงค์หรือมิมีช่องทางตลาดจึงมักจะเป็นฝ่ายได้เปรียบ ในขณะที่เกษตรกรเองมักจะมีรายได้น้อยกว่าควรจะเป็น

ตลาดนัดโคกระบือมีบทบาทมากในการซื้อขายโคกระบือของเกษตรกร โดยเพิ่มจาก 68 แห่งในปี 2541 เป็นมากกว่า 100 แห่งในปัจจุบัน ปริมาณโคกระบือที่เข้าสู่ตลาดในปี 2541 มีทั้งสิ้น 1,453,500 ตัว และเพิ่มเป็น 2,318,800 ตัว ในปี 2545 หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 ต่อปี (กรมปศุสัตว์ 2541-2545) หากประเมินมูลค่าในตลาดนัดโคกระบือแต่ละนัด บางแห่งมีเงินหมุนเวียนเฉลี่ย 15 ล้านบาท/นัด หรือ 1,500 ล้านบาทหากประมาณการทั่วประเทศคาดหมายว่ามีเงินหมุนเวียนในตลาดโคกระบืออย่างน้อย 165,000 ล้านบาท/ปี จากข้อมูลดังกล่าว หากจำนวนเงินได้รับการแบ่งปันให้ผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะในส่วนของเกษตรกรระบบการซื้อขายโคกระบือมีความยั่งยืนและเป็นธรรม ซึ่งการบรรลุผลดังกล่าวได้ จำเป็นต้องสร้างระบบและมีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งเครื่องมือที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดระบบที่เป็นธรรมได้คือการ ใช้เครื่องชั่งน้ำหนักสัตว์และการซื้อขายแบบชั่งน้ำหนัก

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลการจำหน่ายโคในตลาดนัดโคกระบือ ในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาข้อมูลการใช้น้ำหนักตัวสัตว์และคะแนนร่างกายตัวสัตว์ในการประเมินองค์ประกอบของซากที่มีการจำหน่ายได้
3. เพื่อระดมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางมาตรฐานการจำหน่ายโค
4. เพื่อการถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายโค
5. เพื่อเปรียบเทียบราคาการซื้อขายโคโดยการประเมินรายตัวกับค่าน้ำหนักตัวสัตว์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบข้อมูลช่วยให้การซื้อขายโค มีมาตรฐานและเป็นธรรมสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย ทำให้ได้มาตรฐานในการกำหนดราคาสำหรับการซื้อขายโคเพื่อการบริโภค ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ที่ทำการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยนarrow ในจังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตลาดนัดโคกระบือ บ้านโพธิ์มูล ตำบลค่าน้ำแซบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และโรงฆ่าสัตว์ในชุมชน

ขอบเขตเนื้อหา

โคที่เก็บข้อมูลเป็นโคที่ทำการซื้อขายในตลาดนัดโคกระบือเท่านั้นและการศึกษาต่อเนื่องการนำไปฆ่าแหละเป็นเนื้อสำหรับผู้บริโภคโดยไม่มีการกำหนดสายพันธุ์

ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มศึกษาตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม 2551 จนถึง มิถุนายน 2552

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย การใช้น้ำหนักตัวสัตว์เป็นเครื่องวัดจะทำการซื้อขายโคในตลาดนัดโคกระบือมีมาตรฐาน เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อและผู้ขาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าผู้ให้ข้อมูลหลักตอบคำถามด้วยความจริงใจ ฉะนั้นคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นความจริงสามารถเชื่อถือได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ตลาดนัด หมายถึง สถานที่ที่ผู้และผู้ขายได้นัดหมายวันมาเปิดการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า
ตลาดนัดโค-กระบือ หมายถึง สถานที่ที่ผู้และผู้ขายได้นัดหมายกันนำโค-กระบือมาซื้อขาย แลกเปลี่ยนกันอย่างเสรีในวันที่กำหนดขึ้น

ตลาดนัดโค-กระบือบ้านโพธิ์มูล หมายถึง สถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายนำโค-กระบือมาซื้อขาย แลกเปลี่ยนกันอย่างเสรีในวันที่ได้มีการนัดหมายกันตามวันเวลาที่กำหนดขึ้น ซึ่งตั้งอยู่ ณ บ้านโพธิ์มูล หมู่ที่ 2 ตำบลคำน้ำแซบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ริมถนนหลวงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 5 ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 226

ผู้ซื้อสัตว์ หมายถึง ผู้ที่มาซื้อสัตว์ในตลาดนัดโค-กระบือบ้านโพธิ์มูล โดยไม่คำนึงถึงจุดประสงค์ในการซื้อสัตว์

ผู้ขายสัตว์ หมายถึง ผู้ที่นำโค-กระบือมาขายในตลาดนัดโค-กระบือบ้านโพธิ์มูล

บอน หมายถึง ตลาดนัดโค-กระบือ

เหยียบเชือกหรือจับเชือก หมายถึง ชื่อที่ใช้เรียกพ่อค้าคนกลางในตลาดนัดโค-กระบือที่มีผู้ซื้อและผู้ขาย

นายฮ้อย หมายถึง ชื่อเรียกพ่อค้าที่รวบรวมสัตว์จากเกษตรกรตามหมู่บ้านมาขายในตลาดนัดโค-กระบือ หรือตามหมู่บ้านต่างๆ

ขาหน้า หมายถึง เนื้อโคตั้งแต่ซี่โครงซี่ที่ 13 รวบถึงเนื้อบริเวณเสื่อร้องไห้ รวมกับขาหน้า

ขาหลัง หมายถึง เนื้อบริเวณขาหลังทั้งหมด ไม่รวมกระดูก

องค์ประกอบซาก หมายถึง ส่วนประกอบในร่างกายโคที่มีการจำหน่ายได้

เครื่องในลาบ หมายถึง ประกอบไปด้วย ตับ สามสิบกลีบ

เครื่องในลาบ หมายถึง ปอด ลำไส้ กระเพาะ

เนื้อแกง หมายถึง เนื้อบริเวณซี่ข้าง และช่องท้อง

เปอร์เซ็นต์ซาก หมายถึง ส่วนประกอบทั้งหมด ยกเว้นหนัง หัว เครื่องในทั้งหมด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยแนวทางการใช้ค่าประมาณน้ำหนักเพื่อสร้างมาตรฐานการตลาดในตลาดนัดโค กระบือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย
2. ตลาดนัดโค – กระบือ
3. กลไกการซื้อขายโคกระบือ
4. การหมุนเวียนของเงินในตลาดนัดโค กระบือ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีจำนวนโคเนื้อทั้งสิ้น 9,112,093 และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคทั้งสิ้น 1,331,561 ครัวเรือน โดยจังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนโคเนื้อ ลำดับที่ 6 ประเทศ หรือมี 366,001 ตัว โดยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคจำนวน 74,814 ครัวเรือน (กรมปศุสัตว์, 2552 : ออนไลน์) การเลี้ยงโคเนื้อของประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับการเกษตรอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ เช่นการปลูกพืช ซึ่งจะเกิดความเกื้อกูลกันทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในเกษตรกรแต่ละครอบครัว และส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศอีกด้วย

ตารางที่ 1 จำนวนโคเนื้อที่มีในประเทศไทย ประจำปี 2551

ยอดรวม	9,112,093
เหนือ	1,847,601
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4,931,389
กลาง	1,553,668
ใต้	779,435

ที่มา : กรมปศุสัตว์. (2552 : ออนไลน์)

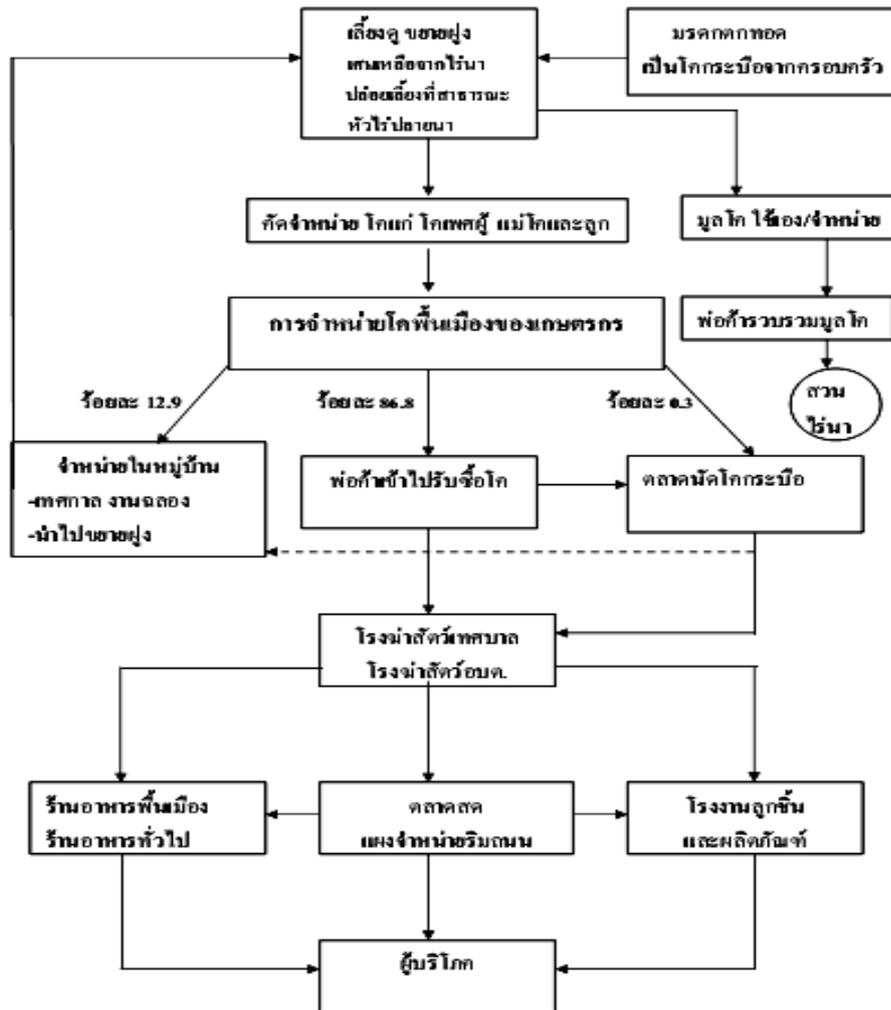
2. ตลาดนัดโค - กระบือ

ตลาดนัดโค กระบือเกิดขึ้น ซึ่งเป็นสถานที่ที่นำสัตว์มาขายได้อย่างเสรี เกษตรกรสามารถสัตว์เข้ามาขายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือนายหน้า เกษตรกรนิยมนำโค กระบือ เข้ามาขายในตลาดนัดโคกระบือมากขึ้น ซึ่งโค กระบือที่ทำการซื้อขายในตลาดนัดทั้งหมดนี้ ส่วนหนึ่งนำไปขยายพันธุ์ อีกส่วนหนึ่งพ่อค้าจะนำไปแปรรูปเป็นเนื้อสัตว์เพื่อบริโภค จากสถิติพบว่าในระหว่าง พ.ศ.2541-2545 ประเทศไทยมีตลาดนัดทั้งสิ้น 68, 66, 78, 90 และ 110 แห่งตามลำดับ โดยมีโค กระบือที่ผ่านการซื้อขายในตลาดนัดจำนวน 1,453,500; 1,297,300; 1,432,100; 1,655,900 และ 2,318,800 ตัว ตามลำดับเมื่อจำแนกเป็นรายภาคพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนตลาดนัดมากที่สุด (ร้อยละ 70 ของประเทศ) นอกจากนั้นยังมีการเพิ่มจำนวนตลาดนัดสูงกว่าภาคอื่นๆอีกด้วย (กรมปศุสัตว์, 2541-2545 : 1) เพื่อให้ให้มีสถานที่ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายด้วยความยุติธรรม ทั้งนี้ ยังเป็นการอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเอกชนและหน่วยงานราชการที่ให้บริการในตลาดนัดอีกด้วย ยังเป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรเลี้ยงโค กระบือกันมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรสามารถนำโค กระบือไปขายได้ในราคายุติธรรม(กรมปศุสัตว์ 2531 : 1) โดยผู้บริหารตลาดนัดจะมีการกำหนดวันจัดตลาดนัดที่แน่นอน ในแต่ละตลาดก็มีความแตกต่างกันแล้วแต่ความสะดวกของแต่ละแห่ง(กรมปศุสัตว์ 2533 : 2) ตลาดนัดโค- กระบือเป็นตลาดที่ซื้อขายสินค้าเพื่อการบริโภค และเป็นตลาดที่เกิดขึ้นเฉพาะบางครั้งคราว วีระ ภาคอุทัย (2528 : 147-150) กล่าวว่า ตลาดเป็นสถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกัน ณ ที่ซึ่งกำหนดขึ้น อาจจัดขึ้นตามหมู่บ้านหรือตำบลใหญ่ๆ ซึ่งมีการคมนาคมสะดวก เป็นสถานที่ๆ นำสัตว์มาขายได้อย่างเสรี เกษตรกรสามารถเลือกซื้อ ขายสัตว์โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือนายหน้า นอกจากนี้ตลาดนัดโค กระบือ ยังเป็นที่พบปะของเกษตรกรด้วยสภาพโดยทั่วไปของตลาดนัดจะประกอบไปด้วย ลานกว้าง มีหลักไม้ มีเนินดินสำหรับนำสัตว์ขึ้นลงรถ มีที่จอดรถสำหรับบริการการซื้อขายในบริเวณตลาดนัด (กรมปศุสัตว์ 2531 : 1)

3. กลไกการซื้อขายโคกระบือ

แหล่งที่มาของโคที่มีการซื้อขาย ส่วนใหญ่จะมาจากโค กระบือ ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้เอง ซึ่งต่อมาเมื่อพ่อค้ารวบรวมไว้แล้วส่งขายที่ตลาดนัด โคกระบือ หรือตัวเกษตรกรเองนำโคกระบือมาจำหน่ายที่ตลาดนัด วิธีการที่ใช้ในการตกลงราคาซื้อขาย โค กระบือ ก็คือการกำหนดราคาโดยการประเมินด้วยสายตา(พิทักษ์ จันทร์เจริญ,2528 : บทคัดย่อ ; ยุทธศาสตร์ คงเพชร,2536 : บทคัดย่อ ; ผกาพรรณ สุกุลมันและคณะ,2547 : บทคัดย่อ ; ศรีเชาวน์ จันทะแจ่ม ,2549 : บทคัดย่อ)สำหรับการซื้อขาย โดยการใช้น้ำหนักเป็นเกณฑ์ยังไม่มีการชั่งอย่างจริงจังในการคำนวณราคา เพราะความไม่มั่นใจในความเที่ยงตรงของเครื่องชั่ง การชั่งน้ำหนักไม่เหมาะแก่การนำมาใช้กำหนดราคา โคสวยงาม หรือโค

พันธุ์ และกลวิธีในการตลาดทำให้สัตว์มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ไม่มีตลาดนัดโคที่มีเครื่องชั่งน้ำหนักโคเพื่อการซื้อขาย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้เห็นด้วยกับการชั่งน้ำหนักเพื่อการซื้อขายด้วยเหตุผลที่ว่ามีความยุติธรรม(ผกาพรรณ สกุลมันและคณะ,2547 : บทคัดย่อ) และหากมีเครื่องชั่งน้ำหนักที่ได้มาตรฐานย่อมจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับระบบการตลาดโค กระบือ ได้ โคน กระบือเหมือนแหล่งเงินออมของเกษตรกร อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2525 : 126) อธิบายสาเหตุของการขาย โคน กระบือ ของเกษตรกรเนื่องจากการขาดแคลนหญ้าเพราะเลี้ยงจำนวนมากเกินไป และความต้องการเงินไปใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่ง ฯลฯ การซื้อขายโค กระบือโดยทั่วไปมีมากในฤดูการทำนา พ่อค้ารับซื้อโดยการตีราคาจากการมองด้วยตาเปล่า (กรมปศุสัตว์ 2545 : 2-3) รายงานว่าราคาโคเนื้อที่ทำการซื้อขายในตลาดนัดจะแตกต่างกันไปตามราคาและภาวะของตลาดนั้น ทำให้ราคาโคเนื้อแต่ละแห่งแตกต่างกัน การกำหนดราคาเป็นการกำหนดราคาเป็นตัวเปรียบเทียบราคาตลาดในท้องถิ่นและวัตถุประสงค์ของการซื้อขาย เช่น การซื้อเพื่อนำไปเลี้ยงไว้ทำพันธุ์ มีการพิจารณารูปร่างลักษณะภายนอก โดยพิจารณาถึงความอุดมสมบูรณ์ แข็งแรง รูปร่างได้สัดส่วนหรือไม่ และประมาณน้ำหนักเนื้อของแต่ละตัว โดยใช้ประสบการณ์และความชำนาญของแต่ละบุคคล และตีราคาเหมาตัว(กรมปศุสัตว์ 2544 : 2) กล่าวว่า ราคาในการซื้อขายโค กระบือ ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ อุปทาน ในแต่พื้นที่สามารถกำหนดราคาที่แตกต่างกัน การกำหนดราคาของเกษตรกรมักจะกำหนดราคาเหมาเป็นตัว เปรียบเทียบราคาการขายในท้องถิ่นและวัตถุประสงค์ ของการซื้อโคด้วย เช่น การซื้อโคเพื่อนำไปเลี้ยง ผู้ซื้อมักพิจารณาจากรูปร่างภายนอก รูปร่างได้สัดส่วนหรือไม่ ความสมบูรณ์ของร่างกาย อายุ พันธุ์ ถ้าเป็นพันธุ์ที่ได้รับความนิยมราคาค่อนข้างจะแพง และสีก็มีส่วนในการกำหนดราคา ส่วนการซื้อนำไปเข้าโรงเชือด ผู้ซื้อพิจารณารูปร่างภายนอก โดยใช้ประสบการณ์ในการพิจารณาปริมาณเนื้อ โดยกำหนดราคาตามน้ำหนักเนื้อที่ประมาณได้ (กรมปศุสัตว์ 2544 : 2) การซื้อขาย โคน กระบือ ในตลาดนัดเป็นการทำการตกลงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโดยตรง ราคาผู้ขายจะเป็นผู้กำหนดราคาเอง โดยจากลักษณะรูปร่าง ขนาด พันธุ์ สี เพศ ความสมบูรณ์ของร่างกายสัตว์ภายนอก และผู้ซื้อจะต้องรองราคาจนกว่าจะมีความพอใจในราคา ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ซื้อด้วย (กรีเนตร ทิมะมานนท์, 2547)อ้างโดย(ศรีเชาวน์ จันทะแจ่ม 2549 : 84) ในการต่อรองราคาสัตว์นั้น มักจะดูจากรูปร่าง ขนาด และลักษณะต่างประกอบกัน หรือพยายามหาจุดดำหนิของสัตว์เพื่อจะนำมาลดราคาสัตว์ลง(รายา เจนอักษร 2547) อ้างโดย (ศรีเชาวน์ จันทะแจ่ม 2549 : 94)

แผนภาพที่ 1 วิธีการตลาดโคเนื้อ (สมพร ดวนใหญ่ และคนอื่นๆ 2550 : 113)

4. การหมุนเวียนของเงินในตลาดนัดโค กระบือ

การค้าขายในตลาดนัดโคกระบือ ทำให้เกิดธุรกิจ อีกรูปแบบในตลาดตลาดด้วยอาชีพขายอาหาร ร้านขายเครื่องอุปโภคและบริโภค ธุรกิจขนส่งสัตว์เป็นต้น ซึ่งเงินหมุนเวียนในตลาดนัดในแต่ละวัน ในปี พ.ศ.2528 เท่ากับ 1.6-8.1 ล้านบาทต่อวัน (พิทักษ์ จันทร์เจริญ, 2528 : บทคัดย่อ) และเมื่อเร็วๆ นี้ ศรีเชาวน์ จันทะแจ่ม (2549 : บทคัดย่อ) ได้รายงานว่าการหมุนเวียนในตลาดนัดบ้านโพธิ์มูล จังหวัด อุบลราชธานี 15 ล้านบาทต่อวัน ถือได้ว่าเป็นระบบการตลาดที่มีการหมุนเวียนเงินค่อนข้างสูง ดังนั้น หากมีการนำ ระบบซื้อขายน้ำหนักรวมเข้ามาส่งเสริมแนะนำ ย่อมจะมีผลบวกให้เกิดความเป็นธรรมในระบบการซื้อขาย โดยเฉพาะกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคกระบือ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิรสิทธิ์ สงค์ประเสริฐ (2529 : 4- 5) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะการตลาดของตลาดนัดโค กระบือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะตลาด ได้แก่

1. สภาวะการตลาดที่คาดหวัง ได้แก่ การแข่งขัน ภาวะเศรษฐกิจเงินเฟ้อ – ฝืด กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับส่วนทางการเมือง การปกครอง วัฒนธรรมและสังคม
2. การเข้าถึงตลาด ได้แก่ ขนาดของตลาดและส่วนของตลาดที่คาดหวัง แนวโน้มความตอบโตของตลาดเนื้อ และช่องทางการจำหน่าย
3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวสัตว์และเนื้อ ได้แก่ ขนาดรูปร่างสัตว์ ความต้องการตามฤดู
4. ปัจจัยด้านการเงิน ได้แก่ จำนวนทุนที่ต้องการทั้งหมด การหาแหล่งเงินทุน ผลตอบแทนจากเงินทุน ผลกระทบต่อการหมุนเวียนเงินสดในมือ กำไรที่ต้องการ
5. การขนส่ง ความเร็วในการขนส่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับโค- กระบือที่มีชีวิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2529 : 7) ได้ศึกษาโครงสร้าง และวิธีการตลาดโค- กระบือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปว่า การซื้อขายส่วนใหญ่จะนำไปใช้แรงงานและนำไปเป็นอาหาร การซื้อขายอาจจะมีสถานที่ที่แน่นอนและไม่กำหนดสถานที่ มีทั้งการเปิดถาวรและชั่วคราว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2534 : 214-215) การกำหนดราคาโค-กระบือ สรุปได้ว่า โค กระบือ มีความเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ การกำหนดราคาแต่ละระดับจะต้องอาศัยพ่อค้าที่อยู่เหนือระดับขึ้นไป ราคาที่ซื้อขาย ขึ้นอยู่กับลักษณะ คุณภาพ สถานที่ซื้อขาย และความคุ้นเคย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย การซื้อขายยังไม่มีมีมาตรฐานในการกำหนดราคา และมักมีการซื้อขายแบบเหมาเป็นรายตัว ไม่มีการชั่งน้ำหนัก ผู้ซื้อและผู้ขายต้องอาศัยประสบการณ์ในการประมาณน้ำหนักด้วยความชำนาญเฉพาะบุคคล

ยุทธศาสตร์ กงเพชร (2536 : บทคัดย่อ) สรุปว่า การซื้อขายโค กระบือ มีวัตถุประสงค์ในการซื้อขายแตกต่างกัน เช่น นำไปเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ นำไปขายเพื่อค้ากำไร นำไปฆ่าและ การดำเนินกิจกรรมการซื้อขายในตลาดนัดโค กระบือ เมื่อทั้งสองฝ่ายต่อรองราคาซื้อขายกันได้แล้วก็จะมีการทำเอกสารประกอบการซื้อขาย การต่อรองราคา คือ การใช้ประสบการณ์ในการประเมินน้ำหนักและลักษณะอันไม่เป็นมงคล ของการซื้อเพื่อนำไปขยายพันธุ์ราคาจะถูกต่อรองลงมา ถ้าสัตว์ตัวใดมีลักษณะมงคลราคาก็จะเพิ่มขึ้น

ผกาพรรณ สกุลม้น และทวีพร เรืองพริ้ม (2545 : 1-2) โคที่มีการซื้อขายในตลาดนัดมีแหล่งที่มาจากที่ต่างๆ คือ เกษตรกรในท้องถิ่นและจากชายแดน การซื้อขายใช้การประเมินด้วยสายตาเจรจาต่อรอง และจ่ายด้วยเงินสด กระบวนการหลังการขายต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียม และขอใบรับรองสุขภาพของสัตว์จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เงินหมุนเวียนภายในตลาดนัดบางตลาดมากกว่า 10 ล้านบาท และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้น้ำหนักสัตว์มาใช้ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การศึกษาที่ 1 ข้อมูลการจำหน่ายโคในตลาดนัดโคกระบือ ในจังหวัดอุบลราชธานี ประชากรประกอบด้วย โคเนื้อที่มีการซื้อขายในตลาดนัดจำนวน ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินปริมาณเนื้อในท้องถิ่น

การศึกษาที่ 2 ข้อมูลการใช้น้ำหนักตัวสัตว์และคะแนนร่างกายตัวสัตว์ในการประเมินองค์ประกอบของซากที่มีการจำหน่ายได้ ประชากรประกอบไปด้วยโคที่เข้าโรงฆ่าในท้องถิ่น

การศึกษาที่ 3 ระดมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางมาตรฐานการจำหน่ายโค ประชากรประกอบด้วยนักวิชาการ เกษตรกรที่เลี้ยงโคในท้องถิ่น และเจ้าของตลาดนัด

การศึกษาที่ 4 การถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายโค ประชากรประกอบด้วยเกษตรกรที่มีส่วนในการซื้อขายโคในตลาดนัด และการอบรมอาสาปศุสัตว์

การศึกษาที่ 5 เปรียบเทียบราคาการซื้อขายโคโดยการประเมินรายตัวกับค่าน้ำหนักตัวสัตว์ ประชากรประกอบด้วยโคที่มีการซื้อเข้าโรงฆ่าสัตว์

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาที่ 1 ตัวอย่างประกอบด้วยโคที่มีการตกลงราคาซื้อ แล้วนำมาชั่งน้ำหนักจำนวน 200 ตัว ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินปริมาณเนื้อจากตัวโค จำนวน 20 ราย

การศึกษาที่ 2 ตัวอย่างประกอบด้วยโคที่ฆ่าแหละในโรงฆ่าจำนวน 200 ตัว

การศึกษาที่ 3 ตัวอย่างประกอบด้วยนักวิชาการจำนวน 25 ราย เกษตรกรในท้องถิ่น 25 ราย และเจ้าของตลาดนัด 1 ราย

การศึกษาที่ 4 ตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรที่มีส่วนในการซื้อขายโคในตลาดนัด จำนวน 200 ราย อาสาปศุสัตว์ จำนวน 2000 ราย

การศึกษาที่ 5 ตัวอย่างประกอบด้วยโคที่มีการซื้อเข้าโรงฆ่าสัตว์ จำนวน 118 ตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามที่ไม่มีโครงสร้าง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นที่มีความสามารถในการประเมินน้ำหนักโค (นายฮ้อย) และสัมภาษณ์ผู้ที่ประกิจการโรงฆ่าในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบการจำหน่ายโค ด้วยการประเมินราคาตัวสัตว์ และการชั่งน้ำหนัก

การศึกษาที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็น แบบการกรอกข้อมูลซากที่มีการชำแหละในโรงฆ่าภายในท้องถิ่น เครื่องชั่งชนิดตัวเลข ขนาด 2000 กิโลกรัม

การศึกษาที่ 3 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่มีโครงสร้างทำการสอบถามข้อมูลนักวิชาการ เกษตรกร และเจ้าของตลาดนัด

การศึกษาที่ 4 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามที่มีโครงสร้างและ สอบถามเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการซื้อขายโค ในตลาดนัด

การศึกษาที่ 5 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ เครื่องชั่งชนิดตัวเลข ขนาด 2000 กิโลกรัม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสังเกตข้อมูลทั่วไปในตลาดนัด การชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบราคาต่อกิโลกรัม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการประมาณน้ำหนักเนื้อ

การศึกษาที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการรวบรวมน้ำหนักซากและองค์ประกอบซาก โดยมีการแบ่งคะแนนร่างกายโค ออก เป็น 9 เกรด ดังนี้ (กรมปศุสัตว์ : ออนไลน์)

คะแนน 1 พอมโซ มองเห็นกระดูกซี่โครง กระดูกสันหลัง และกระดูกอื่นๆ ได้ชัดเจน คลำดูไขมันน้อยมาก

คะแนน 2 พอมมาก เริ่มมีไขมันบ้าง ส่วนท้ายเริ่มมีเนื้อ ยังพอมองเห็นกระดูกซี่โครงอยู่ คลำดูยังพบกระดูกได้ง่าย และยังมีช่องว่างระหว่างกระดูกซี่โครงอยู่

คะแนน 3 พอม เริ่มไขมันตามแนวสันหลัง ซึ่งโครง ยังเห็นกระดูกสันหลังชัดเจน เมื่อคลำดูจะแยกชั้นกระดูกได้อยู่

คะแนน 4 พอใช้ มองเห็นกระดูกซี่โครงส่วนหน้า ซี่โครงที่ 12 และ 13 พอมองเห็นอยู่ กระดูกสันหลัง มองเห็นได้ยากนอกจากคลำดูซึ่งรู้สึกว่ปลายกระดูกไม่แหลมมาก

คะแนน 5 ปานกลาง ยังพอมองเห็นกระดูกซี่โครงได้อยู่ กระดูกสันหลังมองเห็นได้ยาก คลำดูพบไขมันบริเวณสันหลังบ้างเล็กน้อย

คะแนน 6 เริ่มดี ผิวหนังและร่างกายกลมกลึงราบเรียบ มองไม่เห็นกระดูกแต่สามารถคลำพบได้ เริ่มมีไขมันสะสมบริเวณโคนหาง

คะแนน 7 ดี ร่างกายกลมกลึงราบเรียบดี แต่ไม่มีเห็นไขมันสะสมมาก เมื่อกดดูยังสามารถ พบกระดูก
ซี่โครงสั้นได้ แต่ปลายซี่โครงจะรู้สึกมนมากกว่าแหลม

คะแนน 8 อ้วน ร่างกายกลม แน่นตัน มองไม่เห็นกระดูก ไขมันหนาและหยุ่น

คะแนน 9 อ้วนมาก มองเห็นและคลำหากระดูกได้ยาก โค้นหางจมอยู่ในไขมัน เดินอู้อาย

การศึกษาที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ก) จัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นของ
นักวิชาการ ณ ห้องประชุมเล็ก คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วันที่ 11
พฤษภาคม 2552 และการประชุม ณ ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีอุบลราชธานี วันที่ 17
พฤษภาคม 2552 ข) การจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นของเกษตรกร ณ อำเภอนุชนอก วันที่ 14
มิถุนายน 2552 และ ค) สัมภาษณ์ เจ้าของตลาดนัดโค กระบือ บ้านโพธิ์มูล นายกรีนทร คิมพะมา
นนท์ วันที่ 17 มิถุนายน 2552

การศึกษาที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสอบถามเกษตรกรที่มีการซื้อขายโคในตลาดนัด

การศึกษาที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการชั่งน้ำหนักโคที่มีการซื้อเพื่อนำมาชำแหละใน
โรงฆ่าสัตว์ และสอบถามราคาในการซื้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- การศึกษาที่ 1 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ ชั่งน้ำหนักโคที่ทำการ
ซื้อขาย วิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม พร้อมนำเสนอข้อมูลโดยตาราง และวิธีการพรรณนา
- การศึกษาที่ 2 การเก็บข้อมูลซาก ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ด้วย และค่าร้อยละ
- การศึกษาที่ 3 เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ค่าความถี่ และนำเสนอเชิงพรรณนา
- การศึกษาที่ 4 เก็บข้อมูลข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าความถี่แบบ(likert scale)

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ที่มา : ทิพภา ปลิหะจินดา และคณะ (2550 : ออนไลน์)

- การศึกษาที่ 5 เปรียบข้อมูลที่ได้การสุตรการซื้อขายและนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูล
การซื้อขายในท้องตลาดด้วย (t-test)